

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se
diarienummer S2023/03032

Stockholm den 15 mars 2024

För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Allmänna synpunkter

Akademikerförbundet SSR delar i huvudsak utredningens bedömningar och tillstyrker flertalet förslag. Förbundet anser att de samlade förslagen kan förbättra samhällsvården för barn och unga. Men ser samtidigt en risk som vi vill lyfta. Området är redan idag i hög grad reglerat, om än ojämnt och i vissa delar inkonsekvent. Men regelefterlevnaden är inte alltid tillräckligt god. Vilket får konsekvens att barnen får ett sämre omhändertagande än tänkt. Orsaken till den bristande regelefterlevnaden beror inte enbart på otydlig och motsägelsefull reglering. Utan har högst troligt sin grund i flera olika faktorer så som bristande resurser, dålig arbetsmiljö, oerfaren personal, tidsbrist, okunskap, brister i uppföljning, dåligt implementerad reglering och ointresse. Det senare finner man främst hos andra huvudmän, så som hälso- och sjukvården. Det har under lång tid varit känt att barn som är placerade på de särskilda ungdomshemmen har stora hälsoproblem och att många får ett bristfälligt hälsoomhändertagande. Trots detta har regionerna inte tagit ett samlat grepp om frågan och sett till att samhällets mest utsatta barn får den vård de har behov av. Utan man har skjutit frågan ifrån sig.

Att reglera ytterligare utan att minska eller få bort bakomliggande problem riskerar att bli utan resultat. Därför är det helt centralt att utredningens förslag fullt ut finansieras och att man förbättrar arbetsmiljön inom området så att kompetent personal söker sig till, stannar och vidareutbildar sig inom socialtjänstens verksamhetsområde.

Utredningen framtidens socialtjänst konstaterade att det är angeläget att socialtjänstlagen är flexibel och möjliggör individuella anpassningar. Och deras förslag innebär att lagen i större utsträckning återfår karaktären av ramlag. Akademikerförbundet SSR saknar ett resonemang i SOU 2023:66 om hur utredningens detaljerade och omfattande förslag kommer påverka ambitionerna med nya socialtjänstlagen.

Då betänkandet innehåller ett stort antal förslag har Akademikerförbundet SSR valt att i det följande bara kommentera förslag där vi har avvikande åsikt eller då vi vill betona att förslaget är extra angeläget.

Kapitel 6 Stärkt kvalitet i familjehemsvård

6.6.24 Ökat stöd till familjehem

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget som innebär utökade arbetsuppgifter för socialtjänsten på kvällar och helger. Men finner det anmärkningsvärt att det krävs en reglering om detta. Konsultbolag har länge ansetts göra två saker bättre än kommunerna, rekrytera och stödja familjehemmen. Och som konstateras i utredningen ger ofta konsultbolagen stöd på kvällar och helger. Konsultmarknaden har vuxit, kommunerna menar att det blir dyrare med konsulentstödda familjehem, men ändå har de inte förbättrat stödet till sina egna familjehem. Utan utredningen anser sig tvungna att föreslå en reglering om detta. Här hade det varit önskvärt med en analys av vad det är som hindrar kommunerna från att leverera bättre kvalitet och då troligen spara pengar. Genom att man kan rekrytera och behålla fler familjehem.

För att säkerställa kompetensförsörjningen, som redan är ansträngd, behöver arbetsgivarna se till att arbetsvillkoren blir goda för den personalgrupp som ska tillhandahålla stödet på kvällar och helger.

6.6.25 Reglering av kompetensen vid utredning av tillstånd, utbildning, handledning och stöd till familjehem

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget. Dock anser förbundet att det är rimligt med övergångsbestämmelser för medarbetare som har annan examen från högskolan men saknar vissa kurser. De bör få tid på sig att komplettera utbildningen för att bli behöriga.

Förbundet vill också påpeka att behörighetsregleringen inte följs av alla kommuner idag. Akademikerförbundet SSR har frågat sina medlemmar och kommunerna om de använder obehörig personal till arbetsuppgifter som är reglerade. Det är ett stort antal kommuner som gör detta. Alltså räcker inte en behörighetsreglering för att säkerställa personalens kompetens. Det krävs också att tillsynsmyndigheten uppmärksammar dessa brister. Men IVO har ännu inte valt att fråga om kompetens vid sin tillsyn och har enligt svar till Akademikerförbundet SSR inte heller för avsikt att göra det.

Kapitel 8 Stärkt kvalitet i HVB och stödboende

8.7.1 Föreståndarens ansvar och kompetens och 8.7.2 Den övriga personalens kompetens

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslagen och ser att de är ett stort steg framåt för de barn som vårdas på HVB och stödboende. Det är orimligt och ineffektivt att de barn och unga med störst vårdbehov möter den personal som har lägst kompetens inom den sociala barn- och ungdomsvården. Dessutom är de placerade barnen också beroende av personalen på ett helt annat sätt än de som bor hemma och får öppenvård. Institutionsvård är dyr så det finns starka

ekonomiska drivkrafter hos både beställare och utförare att pressa priset. Då den dominerande kostnaden vid institutionsvård är personalutgifter finns en uppenbar risk att man minskar på både kompetens och personaltäthet för att minska kostnader och skapa vinst. Med en reglering kommer man åt problemet med bristande kompetens.

Kapitel 10 En väl fungerande skolgång

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslagen, men är tveksam till att de räcker. Redan på 1970-talet började man uppmärksamma att barn i fosterhem hade svårigheter i skolan. Sedan dess har flera studier och rapporter bekräftat att placerade barn kraftigt underpresterar i skolan. Studier har också visat att de placerade barnens skolresultaten har en stark påverkan hur det går för barnen på lägre sikt. Trots denna kunskap, och de satsningar som gjorts, har inte de placerade barnens skolresultat förbättrats. Här vilar ett tungt ansvar på regeringen att tillse att effektiva arbetssätt implementeras i kommunerna så snabbt som möjligt. Saktfärdighet på detta område kostar bokstavligen liv. Fler placerade barn måste ta sig igenom gymnasiet.

Kapitel 11 fortsatt samhällsvård efter 18 års ålder och stöd efter samhällsvård

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget. Att ge bättre stöd efter samhällsvården är både moraliskt riktigt och kostnadseffektivt. Barn som varit långvarigt placerade har kraftiga överrisker för långvariga allvarliga problem senare i livet, så som kriminalitet, missbruk, bidragsberoende och suicid. Saker som regeringen aktivt vill bekämpa. Att med den vetskapen lämna dem utan något extra stöd vid 18 – 19 års ålder är inte värdigt ett välfärdssamhälle och är högst sannolikt också en mycket dålig investering. Här kan man med små resurser göra en stor skillnad för en grupp unga vuxna som samhället har tagit på sig ansvaret för.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Fredrik Hjulström
Socialpolitisk chef